

Universitat
de Lleida

MÀSTER OFICIAL INTERUNIVERSITARI EN EDUCACIÓ INCLUSIVA

Guia docent
Curs acadèmic 2013-2014

1. Identificació de l'assignatura

Nom

Semestre

Idioma d'impartició

Nombre crèdits

Professor/a

Nom i Cognoms Departament

Telèfon

E-mail

2. Contextualització

L'assignatura s'ubica al mòdul 2 del Màster en Educació Inclusiva que duu per títol La investigació educativa des de la perspectiva metodològica qualitativa. És una assignatura obligatòria de 3 crèdits.

3. Requisit

NO

4. Competències

Competències específiques

Competència 1. Conèixer els últims avanços en investigació qualitativa i quantitativa en el camp de les ciències socials, en general, i, més específicament, de les investigacions més recents sobre aspectes relacionats amb l'educació inclusiva, tant en l'àmbit formal (escolar) com no formal (social) i ser capaços de dissenyar i desenvolupar projectes d'investigació sobre algun aspecte o problema relacionat amb l'educació inclusiva, que integri, si és necessari, procediments de recollida i anàlisi de dades qualitatives i quantitatives (itinerari de recerca i professionalitzador).

Competència 2. Haver desenvolupat la capacitat de reflexionar sobre la pròpia pràctica professional, en la línia de la investigació-acció, per a la millora d'aquesta pràctica i per al propi desenvolupament professional (itinerari professionalitzador).

Competència 3. Portar a terme processos d'investigació col·laborativa amb un equip de professionals de l'àmbit de l'educació, orientats al desenvolupament professional i a la millora

de les pràctiques educatives (formals i no formals) des d'un enfocament inclusiu (itinerari de recerca.

Competències generals

Competència 1. Competència 1. Integrar coneixements i formular judicis a partir d'una informació incompleta o limitada que inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

Competència 2. Buscar i analitzar informació i documentació.

Competència 3. Reflexionar críticament sobre els seus pensaments, decisions i actes.

5. Continguts

1. La investigació educativa en el camp de les ciències socials i humanes

- 1.1. La investigació quantitativa i la investigació qualitativa: característiques
- 1.2. Diferències entre ambdues perspectives

2. Els mètodes en la investigació qualitativa

- 2.1. El mètode biogràfic
- 2.2. L'etnografia
- 2.3. L'estudi de casos
- 2.4. La investigació-acció

3. El disseny de la investigació

- 3.2. Construcció del problema objecte d'estudi
- 3.3. Concreció dels objectius
- 3.4. Elecció del camp de recerca
- 3.5. El procés de negociació i el compromís ètic
- 3.6. L'estada al cap i la recollida d'informació
- 3.7. L'anàlisi i la interpretació de les dades
- 3.8. L'informe d'investigació

4. Estratègies de recerca en la investigació qualitativa

- 4.1. L'observació
- 4.2. L'entrevista
- 4.3. Els grups de discussió
- 4.4. El diari de camp
- 4.5. Evidències documentals

6. Metodologia docent

L'assignatura disposa d'una aula virtual (Moodle) a Campus Extens per facilitar la comunicació entre el professorat i l'alumnat, fer el seguiment de tasques, posar a l'abast dels estudiants la documentació adient per a l'estudi i aprofundiment en els continguts i per oferir la proposta d'activitats a treballar de manera autònoma individualment i/o en grup.

A les activitats de treball presencial es tractaran els coneixements fonamentals de l'assignatura essent important la participació de l'alumnat en el debat, anàlisi i reflexió dels continguts exposats. A les activitats de contacte personal, l'estudiant tindrà el recolçament del professorat per dur-les a terme, a través de la tutoria virtual.

Les activitats de treball no presencial fan referència a la recerca d'informació, a l'anàlisi de casos, la lectura de documents per ampliar els continguts de l'assignatura, etc. Es pretén que l'alumnat desenvolupi un estudi i treball autònom tant individual com en grup.

7. Estimació del volum de treball

L'assignatura, de tres crèdits, comporta 75 hores de volum de treball. D'aquestes hores, 25 seran de treball de contacte amb el professorat i alumnat i 50 de treball personal. Les 25 hores de treball de contacte estan repartides en dues modalitats. Per una banda, l'assignatura constarà de tres sessions de classe presencial (de tres hores cadascuna, 9h.) i per un altra, de quatre sessions de treball dirigit, a nivell individual o en petit grup, de tres hores cadascuna (12h).

Les quatre hores restants seran de tutoria individual dedicades a fer el seguiment del pla de treball individual de cada alumne.

Durant les 50 hores de treball personal, l'alumne haurà de realitzar les activitats incloses en el pla de treball individual que la professora presentarà a la primera classe presencial. Aquestes activitats inclouen estudis de cas, comentari d'articles, dissenys de projectes, totes elles concretades al llarg de les sessions de treball dirigit.

8. Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

S'avaluarà la competència per aplicar el coneixements adquirits i la resolució de problemes en entorns relacionats amb l'àrea d'estudi mitjançant:

- a. Activitats d'avaluació continuada del procés d'aprenentatge al llarg de l'assignatura que suposaran el 50% de la qualificació final. En cap cas una activitat tindrà més del 25% en la nota final.
- b. Per a l'avaluació dels resultats (50% de la qualificació final de la matèria): es tindrà en compte la realització de dos treball individual:
  - La realització de diferents càlcul estadístics de SPSS o Excel, a partir d'un supòsit pràctic facilitat per professorat (25%)
  - Disseny d'una investigació quantitativa, tenint en compte els elements (mètode, estratègia,...) relacionats amb l'anàlisi de disseny d'investigació quantitativa realitzat en l'assignatura optativa que l'alumnat ha cursat del màster(25%)

9. Bibliografia i recursos

Bibliografia bàsica

Albert Gómez, M.J. (2006). *La investigación educativa*. Claves teóricas. Madrid: McGraw-Hill.

Angulo, F. i Vázquez, R. (2003). *Introducción a los estudios de casos. Los primeros contactos con la investigación etnográfica*. Málaga: Aljibe.

Bolívar, A., Domingo, J. i Fernández, M. (2001). *La investigación biográfica-narrativa en educación. Enfoque y metodología*. Madrid: La Muralla.

Boutin, G. (2008). *L'entretien de recherche qualitatif*. Québec: Presses de l'Université du Québec.

Flick, U. (2004). *Introducción a la investigación cualitativa*. Madrid: Morata.

- García Lastra, M., Calvo Salvador, A. i Susinos Rada, T. (Eds.) (2008). *Las mujeres cambian la educación. Investigar la escuela, relatar la experiencia*. Madrid: Narcea.
- Goodson, I.F. (Ed.) (2004). *Historias de vida del profesorado*. Barcelona: Octaedro – EUB.
- Latorre, A. (2003). *La investigación-acción: conocer y cambiar la práctica educativa*. Barcelona: Graó.
- Martínez Miguélez, M. (2006). *Ciencia y arte en la metodología cualitativa*. México: Trillas.
- Martínez Miguélez, M. (2007). *La investigación cualitativa etnográfica en educación. Manual Teórico práctico*. México: Trillas.
- Pujadas et al. (2004). *Etnografía*. Barcelona: UOC.
- Ruiz Olabuénaga, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Sanmartín, R. (2003). *Observar, escuchar, compara, escribir. La práctica de la investigación cualitativa*. Barcelona: Ariel.
- Stake, R.E. (2007). *Estudio de caso único* (4ª ed.). Madrid: Morata.

Bibliografia complementària

- Buendía Eisman, L., González González, D. i Pozo Llorente, T. (Coors.) (2004). *Temas fundamentales en la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.
- Buendía, L., Colás Bravo, P. i Hernández Pina, F. (1997). *Métodos de investigación en Psicopedagogía*. Madrid: MacGraw-Hill.
- Callejo, J. (2001). *El grupo de discusión. Introducción a una práctica de investigación*. Barcelona: Ariel.
- Cochran-Smith, M. i Lytle, S.L. (2002). *Dentro/Fuera. Enseñantes que investigan*. Madrid: Akal.
- Cook, T.D. i Reichardt, C.S. (1986). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativa*. Madrid: Morata.
- Del Rincón, D. (1997). *Metodologies qualitatives orientades a la comprensió*. Barcelona: Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya.
- Del Rincón, D., Arnal, J., Latorre, A. i Sans, A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Dykinson.
- Delgado, J.M. i Gutiérrez, J. (Coors.) (1994). *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Síntesis.
- Denzin, N.K. i Lincoln, Y.S. (Eds.) (1994). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Denzin, N.K. i Lincoln, Y.S. (Eds.) (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Díaz de Rada, Á. (1996). *Los primeros de la clase y los últimos románticos. Una etnografía para la crítica instrumental de la enseñanza*. Madrid: Siglo XXI.
- Eisner, E.W. (1998). *El ojo ilustrado. Indagación cualitativa y mejora de la práctica educativa*. Barcelona: Paidós Educador.
- Elliot, J. (1989). *Práctica, recerca i teoria en educació*. Vic: Eumo.
- Elliot, J. (1990a). *La investigación-acción en educación*. Madrid: Morata.
- Elliot, J. (1990b). Teachers as researchers: implications for supervision and for teachers education. *Teaching & Teacher Education*, 6 (1), 1-26.
- Elliot, J. (1993). *El cambio educativo desde la investigación-acción*. Madrid: Morata.

- Elliot, J. *et al.* (Comps.) (1988). *Investigación/acción en el aula* (2ª ed.). Valencia: Generalitat Valenciana.
- Escudero Escorza, T. i Correa Piñero, Ana Delia (Coors.) (2006). *Investigación en innovación educativa: algunos ámbitos relevantes*. Madrid: La Muralla.
- Escudero, J.M. (1990). Tendencias actuales de la investigación educativa: los desafíos de la investigación crítica. *Curriculum*, 2, 3-25.
- Fierro, C., Fortoul, B. i Rosas, L. (1999). *Transformando la práctica docente. Una propuesta basada en la investigación-acción*. Barcelona: México.
- Gaitán Moya, J.A. i Piñuel Raigada, J.L. (1998). *Técnicas de investigación en comunicación social. Elaboración y registro de datos*. Madrid: Síntesis.
- Goetz, J.P. i LeCompte, M.D. (1988). *Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa*. Madrid: Morata/ MEC.
- Goyette, G. i Lessard-Hébert, M. (1988). *La investigación acción. Funciones, fundamentos e instrumentación*. Barcelona: Laertes.
- Guerrero López, J.F. (1991). *Introducción a la investigación etnográfica en Educación Especial*. Salamanca: Amarú.
- Hammersley, M. i Atkinson, P. (1994). *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona: Paidós.
- Hernández Pina, F. (1995). *Bases metodológicas de la investigación educativa. Fundamentos*. Madrid: DM Librero-Editor.
- Higos, J., Horsfall, D. i Grace, S. (Eds.) (2009). *Writing Qualitative Research on Practice*. Róterdam: Sense Publishers.
- Imbernón, F. (Coor.) (2002). *La investigación educativa como herramienta de formación del profesorado. Reflexión y experiencias de investigación educativa*. Barcelona: Graó.
- Kemmis, S. i McTaggart, T. (1988). *Cómo planificar la investigación-acción*. Barcelona: Laertes.
- Kueger, R. (1991). *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid: Pirámide.
- LeCompte, M.D., Millroy, W.L. y J. Preissle (Eds.) (1992). *The handbook of the qualitative research in education*. San Diego, CA: Academic Press.
- León, O.G. i Montero, I. (2002). *Métodos de Investigación en Psicología y Educación*. Madrid: McGraw-Hill.
- López-Barajas Zayas, E. i Montoya Sáenz, J.M. (1994). *La investigación etnográfica. Fundamentos y técnicas*. Madrid: UNED.
- Martínez Rodríguez, J.B. (Comp.) (1990). *Hacia un enfoque interpretativo de la enseñanza*. Granada: Universidad de Granada.
- Martínez, A.I. i Vázquez-Bronfman, A. (Coors.) (1995). *La socialización en la escuela y la integración de las minorías. Perspectivas etnográficas en el análisis de la educación de los 90*. Madrid: Fundación Infancia y Aprendizaje/Fundación "la Caixa".
- Maxwell, J.A. (1996). *Qualitative research design. An interactive approach*. Thousands Oaks, CA: Sage.
- McEwan, H. i Egan, K. (1998). *La narrativa en la enseñanza, el aprendizaje y la investigación*. Argentina: Amorrortu Editores.
- McKerman, J. (1999). *Investigación-acción y currículum*. Madrid: Morata.
- McMillan, J.H. i Schumacher, S. (2005). *Investigación educativa*. Madrid: Pearson.

- Merriam, S.B. (1988). *Case Study research in education. A Qualitative Approach*. San Francisco: Jossey - Bass,
- Merriam, S.B. (1990). *Case Study Research in Education*. Oxford: University Press.
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass, 1998
- Morse, J.M. (Ed.) (1994). *Critical Issues in Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication, Inc.
- Pérez Serrano, G. (1990). *Investigación-acción. Aplicaciones al campo social y educativo*. Madrid: Dykinson.
- Pérez Serrano, G. (1994). *Investigación Cualitativa. Retos e Interrogantes, I. Métodos*. Madrid: La Muralla.
- Pérez Serrano, G. (1994). *Investigación Cualitativa. Retos e Interrogantes, II. Técnicas y Análisis de Datos*. Madrid: La Muralla.
- Rodríguez Gómez, G., Gil Flores, J. i García Jiménez, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Málaga: Aljibe.
- Rué, J. (Coor.) (1992). *Investigar para innovar en educación*. Barcelona: ICEUAB.
- Salgueiro, A.M. (1998). *Saber docente y práctica cotidiana. Un estudio etnográfico*. Barcelona: Octaedro.
- Sancho, J.M^a., Hernández, F., Carbonell, J., Tort, A., Sánchez-Cortés, E. i Simó, N. (1993). *Aprendiendo de las innovaciones en los centros. La perspectiva interpretativa de investigación aplicada a tres estudios de casos*. Madrid: MEC.
- Sandín, M.P. (2003). *Investigación cualitativa en educación. Fundamentos y tradiciones*. Madrid: McGraw-Hill.
- Sanger, J. (1995). Making Action Research Mainstream: a postmodern perspective on appraisal. *Educational Action Research*, 1 (3), 93-104.
- Sanger, J. (1996). *The Compleat Observer? A field research guide to observation*. London: Falmer Press.
- Santos Guerra, M.Á. (1990). *Hacer visible lo cotidiano. Teoría y práctica de la evaluación cualitativa de Centros Escolares*. Madrid: Akal.
- Silverman, D. (1997). *Qualitative Research Theory, Method and Practice*. London: Sage.
- Silverman, D. (2005). *Doing Qualitative Research* (second edition). London: Sage.
- Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata,
- Stenhouse, L. (1984). *Investigación y desarrollo del currículum*. Madrid: Morata.
- Stenhouse, L. (1987). *La investigación como base de la enseñanza*. Madrid: Morata.
- Taylor, S. i Bogdan, R. (1986). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires: Paidós Studio.
- Valles, M.S. (2002). *Entrevistas cualitativas*. Madrid: CIS.
- Van Maanen, M. (2003). *Investigación educativa y experiencia vivida*. Barcelona: Idea Universitaria-Educación.
- Vázquez, R. i Angulo, F. (2003). *Introducción a los estudios de casos. Los primeros contactos con la investigación etnográfica*. Málaga: Aljibe.
- Velasco, H. i Díaz, Á. (1997). *La lógica de la investigación etnográfica. Un modelo de trabajo para etnógrafos de la escuela*. Madrid: Trotta.
- VV.AA. (2007). *La investigación cualitativa etnográfica en educación*. México: Trillas-Eduforma.

- Waldford, AG. (Dir.) (1995). *La otra cara de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.
- Walker, R. (1989). *Métodos de investigación para el profesorado*. Madrid: Morata.
- Wittrock, M.C. (Ed.) (1989). *La investigación de la enseñanza I, II y III*. Barcelona: Paidós/MEC.
- Woods, P. (1989). *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa* (1ª reimp.). Barcelona: Paidós/MEC.
- Woods, P. (1995). Aprofundir en la vida de les coses: l'etnografia a la investigació educativa. *Temps d'Educació*, 14, 107-132.
- Woods, P. (1997). *Experiencias críticas en la enseñanza y el aprendizaje*. Barcelona: Paidós.
- Woods, P. (1998). *Investigar el arte de la enseñanza. El uso de la etnografía en la educación*. Barcelona: Paidós.
- Yin, R.K. (1993). *Applications of Case Study Research*. London: SAGE.
- Yin, R.K. (1994). *Case Study Research. Design and Methods*. London: SAGE, 1994.
- Yin, R.K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Zabalza, M.Á. (2004). *Diarios de clase. Un instrumento de investigación y desarrollo profesional*. Madrid: Narcea.

Recursos

<http://www.investigacioncualitativa.cl/>

<http://www.revistaeducacion.mec.es/>